

به نام خدا

مختص حدنصاب مالی

اظهار نظر کارشناسی درباره:
مصوبات کمیسیون تلفیق برنامه پنجم
ماده (۶۱)

مقدمه

موضوع تسری حدنصاب قانون مناقصات اولین بار در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ مطرح شد و استدلال پیشنهاددهندگان این بود که چون حدنصاب‌های مزایده‌ها پایین است و فرآیند ترک تشریفات در مزایده‌ها شفاف نیست تصویب این حکم می‌تواند به تسریع امور اجرایی کمک کند. لذا کمیسیون تلفیق با تأیید پیشنهاد لایحه در بند «ب» ماده (۶۱) تصویب کرد که «اختیارات هیئت وزیران در مورد تعیین نصاب معاملات موضوع قانون برگزاری مناقصات و نیز حکم مواد (۲۷) و (۲۸) قانون مذکور به مواردی که معامله براساس مزایده انجام می‌شود تسری می‌یابد».

بررسی موضوع

۱. مواد (۲۷) و (۲۸) قانون برگزاری مناقصات (مصوب سال ۱۳۸۳) در مورد «ترک تشریفات» است. حال با توجه به موضوع این مواد و ماهیت مصوبه کمیسیون تلفیق این پرسش کلیدی مطرح می‌شود که شاید در «خرید» برخی کالاها یا خدمات موضوع فوریت و «لزوم ترک تشریفات» را بتوان مطرح کرد، با این استدلال که بر اثر عدم تحویل موضوع معامله ظرف چند روز، خساراتی به بخش عمومی وارد شود، اما در «فروش» کالا یا اموال چه فوریتی قابل طرح است؟ فرض چنین موردی به شدت بعید و نادر است و همین نادر و استثنایی بودن تعارض با «قانونگذاری» که امری عمومی و کلی است را نشان می‌دهد.

۲. بین معاملات خرید و معاملات فروش تفاوت‌های اساسی وجود دارد. اساساً موضوع «ترک تشریفات مناقصه و مزایده» در «قانون آیین‌نامه معاملات دولتی» مطرح شده است و معطوف به موارد مندرج در ماده (۶۸) قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۳۴۹ کشور بوده است. اکنون و در مقررات جاری و معتبر فعلی، ماده (۷۹) قانون محاسبات عمومی (مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)، متناظر ماده (۶۸) قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۳۴۹ است، پس در حال حاضر باید موارد ترک تشریفات را در ماده (۷۹) قانون محاسبات عمومی بررسی و تحلیل کرد.

۳. ماده (۷۹) قانون محاسبات عمومی سال ۱۳۶۶ حالات مختلف خروج از «قاعده عمومی برگزاری مناقصه یا مزایده» را در ۱۴ بند احصا نموده است. از میان ۱۴ حالت مختلف مندرج در این ماده، فقط و فقط سه حالت است که تشابه نسبی با «مزایده» دارد. بقیه موارد نیاز به «ترک تشریفات» (خروج از قاعده عمومی) به دلیل

ماهیت و اساس معاملات، مخصوص مناقصه است و اساساً قابل انتساب به مزایده نیست، مثل: «خرید کالاهای انحصاری دولتی یا سایر کالاهایی که دارای فروشنده انحصاری بوده و برای آنها از طرف دستگاه‌های زیربط دولتی نرخ‌های معینی تعیین و اعلام شده باشد» (بند «۶» ماده (۷۹)) یا «خرید کالاهای مورد مصرف روزانه که در محل از طرف دستگاه‌های زیربط دولتی و یا شهرداری‌ها برای آنها نرخ ثابتی تعیین شده باشد» (بند «۷» ماده (۷۹)) یا «کالاهای ساخت کارخانه‌های داخلی و کرایه حمل‌ونقل بار از طریق زمینی که از طرف دستگاه‌های دولتی زیربط برای آنها نرخ تعیین شده باشد» (بند «۸» ماده (۷۹)). مشاهده می‌شود که تمام این موارد معطوف به «مناقصه» است و مفهوماً جدا از مزایده است.

- سه حالتی که تا حدودی می‌توان مشابه تصور کرد عبارتند از:

حالت نخست: در مورد معاملاتی که به تشخیص هیئت وزیران به ملاحظه صرفه و صلاح دولت باید مستور بماند.

حالت دوم: در مورد فروش کالاها و خدماتی که مستقیماً توسط وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی تولید و ارائه می‌شود و نرخ فروش آنها توسط مراجع قانونی مربوط تعیین می‌گردد.

حالت سوم: مواردی که طرف معامله یک دستگاه اجرایی (طبق تعریف ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری) دیگر است.

از این سه حالت، در حالت اول «مجوز و تشخیص هیئت وزیران» جایگزین مجوز ترک تشریفات است و نیازی به مراجعه مجدد به هیئت ترک تشریفات مزایده نیست. در حالت دوم نیز «تعیین نرخ فروش توسط مراجع قانونی مربوط» کافی بوده و مراجعه مجدد به هیئت ترک تشریفات امری لغو محسوب می‌شود. در حالت سوم نیز که دستگاه اجرایی یک مشتری در بخش دولتی یا شبه‌دولتی داشته باشد. در این صورت فرآیند رقابتی مخدوش می‌گردد. ضمن اینکه با توجه به مفاد قانون اصلاح موادی از برنامه چهارم توسعه و سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی حالت‌های دوم و سوم نیز بی‌معنی است لذا می‌توان گفت بین مزایده و مناقصه تفاوت‌های جدی وجود دارد و نمی‌توان آنها را یکسان فرض کرد.

جمع‌بندی و پیشنهاد

به دلیل عدم تشابه ماهیت مزایده و مناقصه تسهیل تشریفات در مزایده براساس فرآیند مناقصه با توجه به الزام واگذاری‌های متعدد در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی می‌تواند به گسترش فساد و ناکارآمدی منجر شود.

لذا پیشنهاد می‌شود که ترک تشریفات مزایده کمافی‌سابق تابع قانون آیین‌نامه معاملات دولتی و قانون محاسبات عمومی باشد و بند «ب» ماده (۶۱) کمیسیون تلفیق در برنامه پنجم توسعه حذف شود.